

Tampereen kaupungin lausunto TEM:n virkapuheenvuoron valmisteluun

Elinkeinoelämä uudistuu ja alueiden elinvoima vahvistuu

- 1. Ongelma/haaste: Elinkeinopoliittisten strategisten painopisteiden suuntaamisen ja ekosysteemien johtamisen jatkuvuus*

Ekosysteemisopimukset tarjoavat kehyksen sekä tehokkaat työkalut ekosysteemikehityksen pitkäjänteiseen ja systemaattiseen johtamiseen. Sopimusten avulla on saavutettu loogisia ja selkeitä jatkumota ekosysteemien rakentamisessa. Lisäksi kaupunkien väliset yhteydet ovat vahvistuneet, ja kehitystyöstä on tunnistettavissa kansallisen tason vaikuttavuutta lisääviä yhteistyöaloitteita.

Ekosysteemisopimus kytkee nykyisellään hyvin yhteen eri hallinnon tasot, ja toimii valtion, kaupunkien ja alueellisten innovaatiotoimijoiden välisenä yhteisenä toimeenpanorakenteena. Malli vahvuus on siinä, että se on yksittäisen kaupungin kehittämissuunnitelmaa laajempi ja valtionhallinnon ylhäältä ohjattua instrumenttia osallistavampi. Sopimus on antanut kaupungeille mandaatin koota yrityksiä, korkeakouluja, tutkimuslaitoksia ja julkisia toimijoita yhteisten strategisten painopisteiden ympärille, mutta samalla se ankkuroi paikalliset vahvuudet kansallisiin tavoitteisiin ja rahoituskehykseen. Sopimusmalli vahvistaa alueellisen TKI-yhteistyön legitimitettä, jatkuvuutta ja vaikuttavuutta, jossa toimijat eivät rakenna yhteistyötä tyhjästä, vaan voivat nojata yhteisesti sovittuun rakenteeseen.

Elinkeinopoliittiset strategiset painopisteet ovat laajoja kokonaisuuksia, jotka koskettavat eri tavoin yrityksiä, korkeakouluja, tutkimuslaitoksia, kaupungeja, hyvinvointialueita, valtionhallintoa ja kansainvälisiä kumppaneita. TKI-yhteistyön maturiteettitaso vaihtelee: joillakin alueilla verkostot, tavoitteet, testialustat ja rahoituspolut ovat kehittyneet, kun taas toisaalla vielä haetaan yhteisiä tavoitteita ja toimintamalleja.

Investoinnit, osaajat ja tutkimuskumppanuudet hakeutuvat herkemmin maihin, joilla on tunnistettava profiili ja uskottava pitkän aikavälin suunta. Siksi on tärkeää, että Suomi tulee tunnetuksi strategisista TKI-valinnoistaan myös kansainvälisesti. Strategiset valinnat eivät ole vain kotimaisen politiikan ohjausväline, vaan ne voidaan nähdä myös

kansainvälisenä arvolupauksena. Ne kertovat, missä Suomi haluaa olla erityisen vahva ja mihin julkisia ja yksityisiä voimavaroja kohdennetaan. Kansainvälisessä kilpailussa tämä näkyvyys on ratkaisevaa. Vahva profiloituminen strategisten valintojen maana voi parantaa Suomen kykyä houkutella tutkimusintensiivisiä yrityksiä, pääomia ja huippuosaajia. Samalla strateginen tunnettuus voi vahvistaa Suomen neuvotteluasemaa eurooppalaisissa ja globaaleissa innovaatioverkostoissa

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

Kumppanuussopimusten jatkaminen valtion kanssa sekä rahoituksen jatkuvuuden varmistaminen mahdollisten uusien sopimusmallien kehitysvaiheessa. Näin varmistetaan jo kehitetyn toiminnan jatkuvuus sekä nykyisen ekosysteemisopimusmallin aikaansaama vaikuttavuus.

Rahoituksen tulee jatkossakin tukea kaupunkien elinkeino-, innovaatio- ja ekosysteemikehittämistä. Rahoituksen ohjaukseen liittyvät kysymykset korostuvat erityisesti seuraavan EU-ohjelmakauden valmistelun yhteydessä.

Talouden kasvua pyritään vauhdittamaan vahvistamalla kaupunkien TKI-toiminnan kyvykkyyksiä sekä parantamalla niiden valmiuksia hyödyntää EU-rahoitusta. Kansallisia vastinrahoitusmekanismeja kehitetään, jotta EU-rahoituksen käyttö olisi entistä tehokkaampaa.

Suomen maakuvaa on tarpeen vahvistaa strategisesti valittujen teemojen edistämiseksi. Tavoitteena on lisätä TKI-investointien houkuttelevuutta ja niiden suuntaamista Suomeen.

Strategisten valintojen keskinäinen riippuvuus on olennaista tunnistaa. Strategisten valintojen vaikuttavuus syntyy usein niiden yhteisvaikutuksesta, jonka vuoksi toimeenpanossa on tärkeää rakentaa malleja, jotka kannustavat poikkisektoriin yhteistyöhön.

2. Ongelma/haaste: Vakiinnutetaan valtion ja suurten kaupunkien välinen kumppanuus

Vaalikaudella 2023–2027 käynnistetyn valtion ja kuuden suurimman kaupungin välisen strategisen allianssimallin kautta on pystytty vaikuttamaan valtakunnallisesti merkittäviin, koko maata koskeviin haasteisiin ja löytämään ratkaisuja, jotka hyödyttävät kuuden suurimman kaupungin ohella myös muuta maata.

Allianssimalli on nähty toimivana välineenä kaupunkien ja valtion välisen yhteistyön järjestämiseksi myös EU-tasolla.

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

Jatketaan strategista allianssiyhteistyötä valtion ja kuuden suurimman kaupungin välillä. Allianssi tulee vakiinnuttaa pysyväksi yhteistyörakenteeksi ja toimintamuodoksi, joka tukee yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisua sekä kasvutavoitteiden saavuttamista.

3. Ongelma/haaste: Elinkeinorakenteen monipuolistaminen luovalla liiketoiminnalla ja elämysteollisuudella

Elämysteollisuus ja luova liiketoiminta – kuten peli- ja elokuvatuotannot, kulttuuri, musiikki ja tapahtumat – perustuvat aineettomaan arvontuontiin ja tarjoavat merkittävää, vielä hyödyntämätöntä kasvupotentiaalia Suomen taloudelle. Ala monipuolistaa elinkeinorakennetta, mutta myös tarjoaa merkittäviä vientimahdollisuuksia samalla vahvistaen Suomen maakuva.

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

Toimeenpannaan luovan talouden kasvustrategia sekä vahvistetaan aineettomia oikeuksia ja alan yritysten kasvua. Luodaan monipuolisempia rahoitusinstrumentteja tukemaan luovien alojen TKI-kehittämistä. Vakiinnutetaan audiovisuaalisen alan tuotantokannustin ja vakiinnutetaan määrärahan taso alan tuotantojen jatkuvuuden ja pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi.

Toteutetaan tapahtuma-alan kasvusopimus sekä kehitetään tapahtuma-alaa koskevaa lainsäädäntöä tunnistamaan alan erityispiirteet ja kevennetään tapahtumaelinkeinoa koskevaa lupahallintoa. Edistetään kansallisen urheilutapahtumien hakustrategian toimeenpanoa.

Työllisyys kasvaa ja osaavan työvoiman saatavuus paranee

1. Ongelma/haaste: Työttömyyspalveluiden ja työttömyysturvan rahoitusmallin päivittäminen

TE-uudistuksessa kunnille osoitettu työttömyysturvamaksujen kompensatio perustuu vuoden 2023 työttömyystietojen mukaiseen poikkileikkaustilanteeseen. Rahoitus ei huomioi toimintaympäristön muutoksia, muun muassa työttömyystilanteen tai asukasmäärän muutoksia, joilla on kuitenkin todellisuudessa merkittävä kytkös aiheutuviin kustannuksiin.

Kasvun ja työllisyyden myönteisten vaikutusten realisoituminen globaalissa toimintaympäristössä on epävarmaa lyhyellä aikavälillä, mutta kustannusvaikutukset kohdistuvat kuntiin välittömästi esimerkiksi työttömyysturvamaksujen muodossa

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudessa ja työttömyysturvamenojen rahoituksessa tulisi huomioida toimintaympäristön muutokset, kuten väestömäärän kehitys ja suhdannevaihtelut työttömyyden kasvaessa, mahdollisimman reaaliaikaisesti.

Työttömyysturvamenojen rahoituksen reagoimattomuus toimintaympäristön muutoksiin sekä työttömyystilanteen aiheuttamat muutokset työttömyysturvamenoissa tuovat merkittäviä, nopeita ja vaikeasti ennustettavia kustannusvaikutuksia, joita on haastavaa sovittaa kuntien budjetointiprosessiin. Kunnille tulee mahdollistaa tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa kasvuun ja työllisyyden edistämiseen muuttuvassa toimintaympäristössä, johon vaikuttavat merkittävästi globaalit, ennakoimattomat tekijät.

Kunnat maksavat portaittain nousevan rahoitusosuuden työttömyysturvan kustannuksista 100 päivän työttömyyden jälkeen. Rahoitusvastuu poistuu vain työllistymisen myötä. Rahoitusjärjestelmää tulee muuttaa siten, että rahoitusvastuu poistuu kunnilta kokonaan työnhakijoiden osallistuessa aktiivitoimenpiteisiin. Kuntien tule voida kohdentaa vapautuvat resurssit aktiivitoimenpiteisiin, passiivisten työttömyysturvamaksujen sijaan.

2. Ongelma/haaste: Vaikuttavampi työllisyyden edistäminen

Työvoimaviranomaisen tulee voida keskittää resurssinsa (sekä palvelut että henkilöstövoimavarat) parhaaksi katsomallaan tavalla. Tämä tarkoittaa, että lainsäädäntöä tulee keventää, esimerkiksi työnhakijan palveluprosessin sääntelyn ja hallinnollisten tehtävien osalta.

Työvoimapalvelujen sääntelyä tulee keventää ja työvoimapalvelujen resurssit tulee suunnata työvoimaviranomaisen ydintehtävään eli työnvälitykseen, osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen, alkavan yritystoiminnan ja toimivien yritysten toiminnan tukemiseen. Työvoimapalvelujen resurssointi ja kuntien todelliset mahdollisuudet toteuttaa vaikuttavia työvoimapalveluja tulee turvata, jotta saadaan kasvua, työllisyyttä edistettyä ja työttömyysastetta nostettua.

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

Työvoimaviranomaisella tulee olla laaja harkintavalta valita vaikuttavimmat keinot työllisyyden edistämiseksi. Kuntien merkittävä rahoitusvastuu toimii jo itsessään vaikuttavien palvelujen järjestämisen kannustimena.

Säädettäessä työvoimaviranomaiselle lisätehtäviä ja -työtä, tulee lisätehtävistä johtuvan työmäärän ja resursoinnin tarpeen kasvu korvata kunnille täysimääräisesti. Sellaisen lainsäädännön valmistelussa, jolla on vaikutuksia kuntien työllisyyspalvelujen tai työvoimaviranomaisen toimintaan tulee olla mukana kuntien, erityisesti C6-kaupunkien edustus.

Sääntelyä tulee purkaa esimerkiksi nykyisen työnhakijan palveluprosessin osalta. Työvoimaviranomaisen resurssit tulee voida kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin, asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti. Työvoimaviranomaisella tulee olla palveluprosessin toteuttamisen osalta laaja harkintavalta.

Kevennetään työllisyyspalveluiden veloitteita esimerkiksi purkamalla työnhakijoiden työnhakuvelvoite ja siirretään painopiste työvoimaviranomaisten hallinnollisista tehtävistä konkreettisiin työllisyyttä ja kasvua edistäviin toimiin.

Työnhakusuunnitelmassa määriteltävästä määrällisestä työnhakuvelvollisuudesta tulee luopua. Työttömien työnhakijoiden tulee hakea työttömyysturvan vastineeksi aktiivisesti työtä ja työvoimaviranomaisen hänelle tarjoamia työmahdollisuuksia. Työnhakuprofiilin täyttäminen tulee olla työttömän työnhakijan pääsääntöinen velvollisuus. Säännökset työvoimaviranomaisen velvollisuudesta tehdä työnhakuprofiili työnhakijan puolesta tietyissä tilanteissa tulee purkaa.

3. Ongelma/haaste: Työ- ja osaamisperustaisen maahanmuuton vahvistaminen

Työ- ja osaamisperustainen maahanmuutto on tärkeä keino talouden kasvun tukemisessa, huoltosuhteen parantamisessa sekä työmarkkinoiden osaajatarpeiden vastaamisessa. Kasvun ja osaajien saamiseksi maahanmuuttoa tulisi tarkastella kokonaisuutena ja strategisesti työ- ja osaamisperusteisen maahanmuuton näkökulmasta.

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

Suomessa tulee laatia kokonaisstrategia työ- ja osaamisperusteisen maahanmuuton edistämiseksi. Työ- ja osaamisperusteista maahanmuuttoa sekä pitovoimatekijöitä tulee vahvistaa. Suomen maahanmuuttopolitiikassa on olennaista tunnistaa, että erityisesti työ- ja osaamisperusteinen maahanmuutto on tärkeä keino talouden kasvun tukemisessa, huoltosuhteen parantamisessa sekä työmarkkinoiden osaajatarpeeseen vastaamisessa.

Puhtaat investoinnit edistävät ilmastotavoitteiden saavuttamista

1. Ongelma/haaste

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

2. Ongelma/haaste

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen

3. Ongelma/haaste

Ratkaisut ongelmaan/haasteeseen